

Міністерство освіти та науки України
Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи
з дисципліни «Регіональна техногенна та промислова безпека
в умовах сталого розвитку»
для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
Напрямок підготовки 26 «Цивільна безпека», освітня професійна програма
«Охорона праці», спеціальність 263 «Цивільна безпека»
спеціалізація 263-1 «Охорона праці»

Харків 2023

Міністерство освіти та науки України
Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи
з дисципліни «Регіональна техногенна та промислова безпека
в умовах сталого розвитку»
для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
Напрямок підготовки 26 «Цивільна безпека», освітня професійна програма
«Охорона праці», спеціальність 263 «Цивільна безпека»
спеціалізація 263-1 «Охорона праці»

Затверджено редакційно-
видавничою радою
університету, протокол № 2
від 29.06.2022 р.

Харків 2023

Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни «Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», напрям підготовки 26 «Цивільна безпека», освітня професійна програма «Охорона праці», спеціальність 263 «Цивільна безпека» спеціалізація 263-1 «Охорона праці» / уклад. Н. Є. Твердохлєбова, Н. С. Євтушенко – Х. : НТУ «ХП», 2023. – 12 с.

Укладачі: Наталя ТВЕРДОХЛЄБОВА

Наталія ЄВТУШЕНКО

Рецензент: Ольга ІЛЬІНСЬКА

Кафедра безпеки праці та навколишнього середовища

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни «Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку»:

- формування знань щодо техногенної та промислової безпеки;
- чітке розуміння основних закономірностей формування техногенної та промислової безпеки й управління безпекою в умовах сталого розвитку;
- набуття практичних вмінь і навичок щодо забезпечення техногенної та промислової безпеки.

Загальний обсяг навчального часу для вивчення дисципліни “Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку” – 120 академічних годин, з них: 48 годин – аудиторні заняття, 72 години – самостійна робота студентів. Форма підсумкового контролю знань – екзамен.

Основними завданнями самостійної роботи студентів є підготовка і виконання поточної навчальної програми і робочого плану, а також самостійне вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача. Крім того, дана методична розробка забезпечує студентам, що навчаються за індивідуальними програмами, можливість виконання навчальних завдань за індивідуальною навчальною програмою з дисципліни “Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку”, що відповідає кінцевим результатам індивідуального навчання.

У методичних вказівках наводяться питання щодо самостійної роботи, що доповнюють обсяг знань з навчальної дисципліни, та перелік рекомендованої літератури.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Курс містить основні положення з вивчення дисципліни "Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку" та має за мету формування у студентів, що навчаються за спеціальністю "Цивільна безпека», основних понять щодо системи організації техногенної безпеки в Україні, організації та забезпечення техногенної безпеки об'єктів і технологій на потенційно-небезпечних об'єктах та об'єктах підвищеної небезпеки.

В рамках виконання самостійної роботи студенти розглядають основні вимоги до підсистем системи техногенної безпеки об'єктів, поняття підсистеми локалізації та ліквідації аварій і надзвичайних ситуацій техногенного характеру на виробництві та порядок проведення ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки. Актуальними є питання аналізу й оцінки потенційної небезпеки об'єктів господарювання для людини й навколишнього середовища, здійснення контролю за дотриманням на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності чинного законодавства, правил, стандартів, норм, положень, інструкцій з питань техногенної безпеки. Приділяється увага концепції управління ризиком надзвичайних ситуацій техногенного характеру, основним принципам забезпечення техногенної безпеки та оптимізації методів і засобів забезпечення безпеки людини від впливу різних чинників техногенних аварій, раціонального рішення питань щодо безпечного розміщення й застосування засобів забезпечення безпеки, порятунку й захисту людини від техногенних і антропогенних впливів.

2. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ

Результати роботи оформлюються у вигляді реферату за темою, яку видано студенту викладачем. Матеріал подається викладачу у вигляді надрукованого на принтері тексту формату А4.

Структура реферату містить такі елементи:

- титульна сторінка,
- план,
- вступ,
- основна частина (розділи, пункти, підпункти),
- висновки,
- список використаних джерел,
- додатки.

3. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Нормативно-правове забезпечення техногенної безпеки в Україні. Правові та нормативні документи з питань безпеки техногенного характеру.
2. Міжнародні документи з питань техногенної безпеки.
3. Система техногенної безпеки об'єктів: структура та напрямки її забезпечення.
4. Особливості організації техногенної безпеки на потенційно-небезпечних об'єктах.
5. Вимоги нормативних актів щодо організації техногенної безпеки на потенційно-небезпечних об'єктах. Порядок обліку потенційно-небезпечних об'єктів.
6. Особливості організації та основні напрямки забезпечення техногенної безпеки на об'єктах підвищеної небезпеки.

7. Вимоги нормативних актів щодо організації техногенної безпеки на об'єктах підвищеної небезпеки.
8. Підсистема запобігання аварій і надзвичайних ситуацій техногенного характеру.
9. Умови поширення аварії. Обмеження кількості небезпечних речовин та матеріалів на виробництві.
10. Захист виробничих приміщень та складів від перевантаження речовинами. Засоби локалізації аварій на виробничих комунікаціях.
11. Підсистема локалізації та ліквідації аварій і надзвичайних ситуацій техногенного характеру на виробництві.
12. Визначення категорій та груп небезпечних речовин для ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки. Визначення сумарних мас категорій та груп небезпечних речовин. Визначення нормативу порогових мас небезпечних речовин з урахуванням відстаней до життєво важливих об'єктів.
13. Поняття ідентифікації. Ідентифікація потенційно-небезпечного об'єкта.
14. Ідентифікація – одна із основних складових забезпечення безпеки об'єктів підвищеної небезпеки. Методичні положення ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки.
15. Ідентифікаційні характеристики об'єктів підвищеної небезпеки.
16. Методика ідентифікації ОПН. Визначення сумарних мас індивідуальних небезпечних речовин для ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки.
17. Основні положення концепції управління ризиком.
18. Концепція управління ризиками надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Управління ризиками та їх нормування.
19. Запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру.
20. Принципи забезпечення техногенної безпеки.

21. Основні практичні принципи забезпечення екологічної безпеки.
22. Поняття ризику виникнення ризиків техногенних аварій.
23. Аналіз аварійних ситуацій і аварій на хімічно-небезпечних об'єктах.
24. Хімічно небезпечні об'єкти, їх класифікація та характеристика.

Аналіз стану небезпеки об'єктів хімічної промисловості.

25. Вибухонебезпека технологічного обладнання хімічно небезпечного об'єкта.

4. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Наказ Президента України від 16 січня 2013 року за №20/2013 «Про Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

2. Наказ МНС України від 15.08.07 р. №557 «Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях».

3. Наказ МНС України від 27.03.01 р. №73 «Про затвердження положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях».

4. Наказ МНС України від 18.12.00 р. №338 «Про затвердження Положення про паспортизацію потенційно-небезпечних об'єктів».

5. Наказ МНС України №63 від 20.09.2004 р. «Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду за станом цивільного захисту та техногенної безпеки потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної небезпеки».

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.99 р. №192 «Про затвердження положення про організацію оповіщення та зв'язку у надзвичайних ситуаціях».

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.02 р. №1200 «Про затвердження Порядку забезпечення населення і особового складу невоєнізованих формувань засобами радіаційного та хімічного захисту».

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.01 р. №874 «Про удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів і фахівців у сфері цивільного захисту».

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.01 р. №308 «Про порядок створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків».

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.01 р. №308 «Про порядок створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків».

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.02 р. №956 «Порядок ідентифікації та обліку об'єктів підвищеної небезпеки».

12. Нормативи порогових мас небезпечних речовин для ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки (Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.02 р. №956 «Порядок ідентифікації та обліку об'єктів підвищеної небезпеки»).

13. Стоєцький В.Ф., Дранишников Л.В., Єсипенко А.Д. Управління техногенною безпекою об'єктів підвищеної небезпеки. Тернопіль: Видавництво Астон, 2005. 408 с.

14. Схема організації та здійснення наглядової діяльності на потенційно-небезпечних об'єктах, затверджена окремим дорученням заступника Міністра МНС України від 23.01.07 р., №177.

15. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. Техногенна та природна небезпека: Посібник / Під загальною редакцією В.В. Могильниченка. К.: КІМ, 2007. 636 с.

16. Гіроль М.М., Ниник Л.Р., Чабан В.Й. Техногенна безпека: Підручник. Рівне: УДУВГП, 2004. 452 с.

17. Михайлюк О.П., Олійник В.В., Мозговий Г.О. Теоретичні основи пожежної профілактики технологічних процесів та апаратів. Харків: АЦЗУ МНС України, 2004. 406 с.

18. Абрамов Ю.О., Грінченко Є.М., Кірючкін О.Ю. Моніторинг надзвичайних ситуацій. Підручник. Вид-во: АЦЗУ. Харків, 2005. 530 с.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Основи стійкого розвитку: Практикум. Навч. посібник / За заг. ред. Л.Г. Мельника та О.І. Карінцевої. Суми: ВТД «Університетська книга». 2005. 352 с.

2. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) МОЗ України. К., 1997. 122 с.

3. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ). Державні санітарні правила ДСП 6.074.120-01/МОЗ України. К., 2001. 128 с.

4. Методика прогнозування наслідків впливу (викиду) небезпечних хімічних речовин при аваріях на промислових об'єктах і транспорті. Наказ МНС № 73/82/64/122 від 27.03.2001.

5. Стратегія національної безпеки України. Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015.

6. Антонов В.С. Короткий курс загальної метеорології: Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2004. 336 с.

7. Дорогунцов С.І., Ральчук О.М. Управління техногенно-екологічною безпекою у парадигмі сталого розвитку. Наукове видання. К., 2001. 174 с.

8. Бровдій В.Н., Гаца О.О. Екологічні проблеми (проблеми неогеніки): Навч.посіб. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2000. 111 с.

9. Некос В.Ю. Основи загальної екології та неоекології: Навчальний посібник у 2х ч. Ч. 2. Основи загальної та глобальної неоекології. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Х.: Прапор, 2001. 287 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТ

1. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 05.11.2018 № 879 «Про затвердження Правил техногенної безпеки»: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1346-18#Text>
2. Розслідування аварій: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://e.sv.oppb.com.ua/okhorona-praci-i-pozhezhna-bezpeka-specvipusk-2020-1/rozsliduvannya-avariy>
3. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020". Указ Президента України від 12 січня 2015 року - № 5/2015: [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи

з дисципліни «Регіональна техногенна та промислова безпека

в умовах сталого розвитку»

для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Напрямок підготовки 26 «Цивільна безпека», освітня професійна програма

«Охорона праці», спеціальність 263 «Цивільна безпека»

спеціалізація 263-1 «Охорона праці»

Укладачі: ТВЕРДОХЛЄБОВА Наталя Євгеніївна

ЄВТУШЕНКО Наталія Сергіївна

Відповідальний за випуск проф. БЕРЕЗУЦЬКИЙ Вячеслав Володимирович

Роботу до видання рекомендувала проф. ПОНОМАРЕНКО Ольга Іванівна

В авторській редакції

План 2022 р, поз. 127

Підп. до друку 25.02.2021. Формат 60х84 1/12. Папір офсет.

Друк – різнографія. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,5.

Ціна договірна.

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Самостійне видання